

народног престава и његове егзекутиве.

Сматрајући српски народ културном целином, која је у стању да самостално и с планом ради, да културно живи, и ствара, пратићемо прилике у свима српским крајевима, а особито западним. Доносићемо културна и политичка вјештачења из свих културних центара јавног живота Српства и Југославије, не идентификујући се ни са једном политичком групом.

Истичући рад и јавни морал као главне своје циљеве, ми ћемо тежити да унесемо у народ идеју рада који ствара. С тога сматрамо скептицизам, спајен с фразом о раду, најопаснијим непријатељем културе и националног напретка. Ми ћемо увијек устајати против таког схватања патриотизма, износећи да су патриотизам и здрав егзистенцијализам, удружени с искреном радиношћу, идентички појмови. Гледаћемо да одржимо и створимо солидарност свих националних група, да им пријерима покажемо како је потребна хармонија међу одвојеним пословима, како је опасна једностраност.

Признајемо да је задатак за нашу малу снагу велик. Ипак почињемо, јер се почети мора. Тежина задаће служи нам као подстицај за интензивнији рад.

Уредништво.

На прагу новог доба.

Устав се чека. Кад ови ретци буду изашли на јавност можда ће бити и публикован, ако не дође какав нов разлог задоцнења. Прије је била спољна, касније мађарска криза. Да ли је нарочито овај последњи разлог био оправдан? То се питање може тек ријешити по претходном ријешењу других питања. Прво да ли је са 7. октобром 1908. круна дошла у непосредне односе с босанско-херцеговачким народом или посредством свог првашњег територија? Да ли с тим актом наглашене успомене на давнашњу владавину угарских краљева значе нешто више од успомена? Друго, да ли је један међународни акт проширење суверенитета дерогирао један унутрашњи закон, створен за вршење другог међународног акта — мандата за окупацију?

Ми се сада нећемо да улазимо у претрес ових питања, јер нису толико актуални. Сада је садржана устава и наш први саборски рад на диваном раду.

Иза ланске фебруарске анкете ми нијесмо имали аутоматичких изјава о појединостима нашег будућег устава. Али ипак по ономе, што смо том приликом чули, ми можемо да вјерујемо у исправност

скорашњих савиштенја једног бечког листа. Наша права, садржана у том уставном статуту, минимална су. Специјално православни и муслимански су оштећени са бројем вирилиста. Православни и са бројем бираних посланика. Сам дух статута и нарочито наглашавање строгости пословног реда карактеришу довољно расположење господје на министарстима према будућем босанско-херцеговачком народном представништву. Бирокуратски начин управљања је потпуно заштићен. Сабор је скоро један обичан савјет. То је сигурно постепено васпитање. Да ли оно нагледа творцима »Устава« потребно ради нашег ниског културног нивоа, или ради наших захтева — не знамо. Свакако ва њихов више него тридесетогодишњи рад није ни један од разлога за похвалу.

Али какав год устав био — ваља од њега створити базу за будући рад. Као Срби ми смо навикли на борбу, као демократе ми морамо да се навикнемо на активност. Пасивитет или неплодно критиковање треба да изабацимо на миза метода нашега рада. Сваки закон и свака институција вриједи само онолико, колико вриједи његови извршиоци, односно представници. Најљепше ријечи остану само ријечи, ако нема људи који ће им дати саджину и пуноћу. Наш национални напредак зависиће с тога врло много од избора будућих посланика. Какви они буду таква ће нам бити и цјелокупна политика.

У борби, која предстоји између Аустрије и Угарске може глас наше отаџбине вриједети много више, него би вриједио у нормалним приликама. Тај момент треба искористити и за то требају врло способне, врло окретне вође наше политике. До сада нас није ниједна страна задужила. Аустријска влада преко својих официјовних органа увјеравала нас је о својим симпатијама при стварању »уставног статута«. По садржини устава гледајући те симпатије нијесу далеко ишле. Знак, да се тамо мало цијени наша помоћ или да се још не почиње рачунати са будућности. Угарска влада била је још штедљивија. Она је штедила и ријечи. Концепта једне велике политике, осјећаја једног великог срца не видимо ни с једне стране.

За то ми морамо бити неподјерљиви, морамо бити мудрији него смо до сада били. Поштење и патриотизам нијесу једини услови за политичке успјехе. Они треба да су темељ рада, али они нијесу рад, нијесу успјех. А шта је свака политика без успјеха? Морална снага, коју нам је дала патња наше многобројне браће не смеје остати само једна лијепа успомена из холог поштовања. Она се мора претворити у сестран интензиван национални рад, у један стваран, оштри успјех. Посаја и теорија морају умести пред практичним животом. Ми се морамо навикнути на то да поставимо једну себичну нагију. Код појединаца више хуманости, код цјело-

čujnosti i mira svetom. To mora biti osnovna namena budućeg državnog, jer je to i osnovna savremena kultura koju smo ni do sada dovoljno vrednovali i shvatili. Jedino taj način shvatanja može nas dovesti do međusobne tolerancije i do solidarnosti prema neprijateljskim. Ovo naročito kriježi za Bosnu i Hercegovinu, jedinstvenom teritorijem, jezikom i historijom, razdijeljenom vjerskim i nacionalnom narodnošću. Nova borba, koja se otvara mora biti puna koordiniranosti međusobno, puna jednodušnosti i energičnosti prema spoljnim neprijateljima. S početka će se ona ogledati samo u veličanosti, u obrani zajedničkih interesa zajedničke otadžbine. Kasnije će onda morati doći i zajednički pozitivan rad s pozitivnim rezultatima.

Ako tako shvatimo naš položaj, nas neće ni jedna od spomenutih vlada moći izmisliti. Mi ćemo šta više biti traženi i traženi od saveznici, od njih, kao što je to trebala naša pomoć i — kad ona osigura ili daje bolje garancije za napredak naše otadžbine. To mi ne može, jer je naš položaj težak. Ali ipak pored svih teškoća pravi ljudi na pravom mjestu moći će bez budućih naraštajima stvoriti novu osnovicu rada. Treba vjerovati, raditi i — disciplinirati se. Vjerski i partijski motivi nikada nisu bili u pozadini prema opštim patriotskim. Sa svima prilika treba računati i prema svemu mudro udesiti držanje. Mi smo toliko ojačali i toliko smo svježiji da gipkost ne mora značiti krhkost. Ali ako s nekim hoćemo da pravimo kompromis, taj nas kompromis ne smije kompromitovati. Realnost i servilnost nikada nisu istiniti pojmovi. Naši prvi koraci u novom životu i ako budu odavali čestak još nezrelosti hodanju ipak moraju pokazivati generacijsku jednu marš, koja pripada budućnosti.

Nikola Stojanović.

Pravci našeg nacionalnog rada.

Pravci našeg napretka na polju nacionalnog rada imao je defenzivan karakter. Htjeli smo da odbranimo naše napadnuto nacionalno obilježje. To je bilo u vremenu kada se uobrazilo da je, bez mnogo saznajne i vladine, data i moć kreativnog stvaranja novih stvari. Bilo je to u vremenu kada se odavde, sa ovom silom, širila i razvijala ideja «bosanske» narodnosti, koja bi bila u stanju da se odnosi odnosi nacionalno jedinstvo Srba i Hrvata. U to su se vrijeme našli i drugi ljudi, od kojih su neki izmislili «bosansku» ideju, drugi su pisali «bosansku» historiju, a treći su pokušavali nacionalne slobode u etnografskim Bosnana i Hercegov-